

REMISSVAR

2026-01-29

Dnr: BO 2025–0345

Justitiedepartementet  
[ju.remissvar@regeringskansliet.se](mailto:ju.remissvar@regeringskansliet.se)  
[ju.L4@regeringskansliet.se](mailto:ju.L4@regeringskansliet.se)

## Remiss av betänkandet Särskilda provokativa åtgärder (SOU 2025:109)

(dnr Ju2025/02310)

Barnombudsmannens yttrande grundar sig på uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Barnombudsmannen avgränsar yttrandet på aktuell remiss till övergripande synpunkter, kommentarer gällande barns delaktighet i utredningens arbete, samt vissa särskilda synpunkter på förslag i avsnitt 3.13.4 och 3.13.5.

### Övergripande synpunkter

Alla barn har rätt till skydd mot alla former av våld, däribland sexuellt våld och exploatering.<sup>1</sup> Barns rättigheter gäller i såväl fysiska som digitala miljöer.

Barnombudsmannen delar utredningens övergripande bedömning att brottsbekämpande myndigheter i dag har behov av att använda särskilda provokativa åtgärder i brottsbekämpande verksamhet. Barnombudsmannen ser positivt på ambitionen att tydliggöra regelverket. Samtidigt vill myndigheten betona att användningen av särskilda provokativa åtgärder aktualiserar svåra målkonflikter och kräver ett starkt barnrättsperspektiv.

När det gäller spridning av sådant material som i utredningen benämns som barnpornografiska bilder vill Barnombudsmannen markera betydelsen av att använda ett språkbruk som tydliggör barnets utsatthet och brottets allvar. Barnombudsmannen använder därför begreppet dokumenterade sexuella övergrepp mot barn.

Barn och unga som Barnombudsmannen har träffat under 2025 berättar om en verklighet där sexuella övergrepp och våldtäkter dokumenterats och spridits digitalt av förövare och andra. Unga berättar att de utsatts för utpressning och tvång, under hot om att bilder och filmer ska spridas vidare.<sup>2</sup> Dessa berättelser vittnar om en oacceptabel situation, där den digitala spridningen av dokumenterade sexuella övergrepp mot barn förlänger utsattheten för de drabbade.

<sup>1</sup> Barnkonventionen artikel 19 och 34.

<sup>2</sup> Barnsamtal under 2025 inom ramen för Barnombudsmannens uppdrag rörande våld.

Barn och unga har även i samtal med Barnombudsmannen beskrivit att de många gånger avstått att polisanmäla olika sexualbrott. Anledningen är bland annat en känsla av inte bli trodd, en påfrestande rättsprocess samt upplevelsen av att inte få tillräckligt stöd och skydd.<sup>3</sup> Barns röster understryker vikten av att åtgärder för att stärka brottsbekämpning behöver fokusera på barnets behov av trygghet, stöd och skydd genom hela processen.

Mot denna bakgrund delar Barnombudsmannen utredningens bedömning att samhället befinner sig i ett läge där passivitet inte är ett alternativ. När barn utsätts för allvarliga brott finns en skyldighet för myndigheter att agera kraftfullt och skyndsamt för att förebygga, upptäcka och ingripa mot övergrepp.

Barnombudsmannen vill i detta sammanhang särskilt lyfta betydelsen av aktörer som arbetar med att plocka ner befintligt övergreppsmaterial från internet.<sup>4</sup> Organisationer som ECPAT spelar en viktig roll i arbetet att bekämpa spridning av dokumenterade sexuella övergrepp mot barn. Detta visar att civila aktörer i många fall kompletterar myndigheternas arbete, och Barnombudsmannen vill därför nämna behovet av långsiktig finansiering och tillräckliga resurser för sådana insatser, liksom för organisationens övriga riktade stödinsatser till barn, vårdnadshavare och yrkesverksamma.

Barnombudsmannen vill vidare framhålla att särskilda provokativa åtgärder, oavsett om de används för att bekämpa sexualbrott mot barn eller riktas mot barn i syfte att förhindra brott, endast kan utgöra en del av ett bredare samhälleligt arbete. Utöver tydligare regelverk och stärkta verktyg för brottsbekämpande myndigheter, krävs samordnade och långsiktiga insatser för att möta den verklighet som råder. För att skydda barn från att utsättas för sexualbrott och för att förhindra att barn själva dras in i kriminalitet krävs en kraftsamling där flera aktörer agerar tillsammans. Barnombudsmannens samtal med barn och unga inom ramen för årsrapporten 2025 "Ni måste hinna före", liksom i myndighetens fortsatta uppdrag, visar att uteblivna, felaktiga eller allt för sena insatser präglar många av barnens uppväxt.<sup>5</sup> Barnen och de ungas röster vittnar om ett skyddsnät som inte fungerat och att ansvariga myndigheter inte lyckats agera i tid – vare sig för att skydda barn från att dras in i kriminalitet eller för att skydda dem från att utsättas för brott. Detta understryker vikten av ett sammanhållet och tidigt agerande från samhällets sida. Endast genom en helhetsinsats kan vi både skydda barn, bekämpa brott mer effektivt och stärka barnets rättigheter.

## **Barns delaktighet i utredningens arbete**

Barnombudsmannen välkomnar att utredningen i sitt arbete har inkluderat aktörer inom barnrättsområdet, bland annat genom den hearing som genomfördes i augusti 2025. Samtidigt noterar Barnombudsmannen att barns delaktighet i utredningens arbete brister. Utredningen hade kunnat ta hjälp av överlevarorganisationer och på ett etiskt sätt inkluderat barn som utsatts för sexuell exploatering. Avsaknaden av perspektiv från unga överlevare riskerar att begränsa förståelsen för hur de föreslagna åtgärderna påverkar barn i praktiken, sett ur ett överlevandeperspektiv.

Barnombudsmannen noterar att barnkonventionen nämns i utredningen där man i utredningen bedömer att förslag är förenliga med barnkonventionen. Samtidigt framgår det inte tydligt i vilken utsträckning dessa bedömningar grundar sig på en

<sup>3</sup> Barnsamtal under 2025 inom ramen för Barnombudsmannens uppdrag rörande våld.

<sup>4</sup> Ecpats Transparensrapport 2025. Ecpats arbete med nedtagning, s.4

<sup>5</sup> Barnombudsmannens årsrapport 2025, "Ni måste hinna före, Barn och ungas berättelser om att vara frihetsberövad".

genomförd barnkonsekvensanalys, vilket är en brist. En noggrann barnkonsekvensanalys, som inkluderar barns egna erfarenheter och perspektiv, är nödvändig för att säkerställa att barnets bästa beaktas. En barnkonsekvensanalys ger även underlag för bedömningar gällande eventuella behov av kompensatoriska åtgärder.

### **3.13.4 Brottslighetens allvar och mot vem särskilda provokativa åtgärder får användas**

#### **Användning av särskilda provokativa åtgärder i förundersökningar om vissa brott**

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget om användning av särskilda provokativa åtgärder i förundersökningar gällande sexualbrott mot barn.

Barnombudsmannen instämmer i att sexualbrott mot barn ofta är svårutredda, särskilt när brotten begås i slutna miljöer eller i digitala forum, och att brottsbekämpande myndigheter därför behöver verktyg för att identifiera fler förövare, förhindra brott och möjliggöra tidigare ingripanden. Mot denna bakgrund bedömer Barnombudsmannen att särskilda provokativa åtgärder, när de används i utredningar av sexualbrott mot barn, kan bidra till att skydda barn från sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp, i enlighet med barnkonventionens artiklar 19 och 34.

Samtidigt vill Barnombudsmannen betona att användningen av särskilda provokativa åtgärder måste ske proportionerligt och ha en bedömning av barnets bästa som utgångspunkt. Det är också viktigt att det finns en tydlig plan för uppföljning och utvärdering, för att säkerställa att särskilda provokativa åtgärder bidrar till avsedd effekt och ett stärkt skydd för barn. För att förslaget ska kunna tillämpas på ett ändamålsenligt sätt krävs det att brottsbekämpande myndigheter har adekvata förutsättningar, såsom fullgoda förundersökningsresurser.

#### **Användning av särskilda provokativa åtgärder mot barn**

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget om särskilda provokativa åtgärder mot barn.

Barnombudsmannen instämmer i utredningens bild att barn i allt yngre åldrar dras in i grov och organiserad kriminalitet. Detta är en verklighet som visar på ett svek från vuxenvärlden i att skydda barn från dessa miljöer. Förslaget kan bidra till att identifiera barn som utnyttjas av kriminella aktörer, minska dragningskraften att använda barn i grova brott samt möjliggöra insatser och skyddsåtgärder. Barnombudsmannen vill dock särskilt understryka att om särskilda provokativa åtgärder används mot barn, måste det i de fall det är aktuellt, finnas socialtjänstinsatser som samtidigt går in och möter barnets behov.

En kontinuerlig utvärdering av förslagets effekter är också nödvändig för att se att särskilda provokativa åtgärder mot eventuella barn bidrar till önskad effekt.

För barn i åldern 15–17 år, som enligt utredningen ska omfattas av särskilda provokativa åtgärder på samma sätt som vuxna, är det av yttersta vikt att varje åtgärd prövas noggrant i det enskilda fallet. Som utredningen framhåller måste proportionalitet bedömas noga och särskild hänsyn alltid tas till hur åtgärden kan drabba barnet i förhållande till barnets sårbarhet och utvecklingsnivå. För att tillförsäkra detta anser Barnombudsmannen att det i författningskommentaren uttryckligen ska framgå att barnets bästa ska beaktas i första hand.

Barnombudsmannen vill också betona behovet av samordnade och kraftfulla insatser från flera myndigheter för att förebygga att barn utför eller utsätts för brott. Erfarenheter från Barnombudsmannens årsrapport 2025 *"Ni måste hinna före"*, där vi har lyssnat till frihetsberövade barn och unga, visar på tydliga brister i systemet och på förändringar som behövs för att stärka barns trygghet och förebygga kriminalitet.<sup>6</sup>

### **3.13.5 Särskilda provokativa åtgärder genom delning av fiktiva barnpornografiska bilder**

#### **Frågan om det bör införas en möjlighet att i brottsbekämpande syfte kunna dela barnpornografiska bilder**

Barnombudsmannen delar utredningens bedömning att en möjlighet att i brottsbekämpande syfte kunna dela fiktiva dokumenterade sexuella övergrepp av barn (barnpornografiska bilder) skulle förbättra förutsättningarna att förhindra sexuella övergrepp mot barn samt identifiera och i förlängningen lagföra och döma personer som producerar och tillgängliggör dokumenterade sexuella övergrepp mot barn.

#### **Utformningen av reglering som ger möjlighet att dela fiktiva barnpornografiska bilder**

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen delar utredningens uppfattning att det finns ett starkt intresse av att förhindra och avbryta sexuella övergrepp mot barn, och identifiera och lagföra personer som begår sexualbrott mot barn.

Barnkonventionen och Lanzarotekonventionen<sup>7</sup> som Sverige förbundit sig till, slår fast att staten ska vidta lämpliga åtgärder för att förebygga och bekämpa sexuella övergrepp mot barn.<sup>8</sup> Förslaget kan stärka Polismyndighetens förutsättningar att identifiera förövare, avbryta övergrepp och nå barn i fara.

Barnombudsmannen ser en risk med att förslaget kan bidra till en normalisering av övergreppsmaterial och öka mängden övergreppsmaterial på nätet. Dessa risker behöver emellertid vägas mot behovet av att Polismyndigheten får inträde till, och kan ingripa i slutna forum där övergrepp pågår. Barnombudsmannen vill understryka behovet av tydliga etiska ramar och riktlinjer hos Polismyndigheten i arbetet med fiktiva dokumenterade sexuella övergrepp mot barn. Användningen av fiktivt material bör inte baseras på enskilda polisens bedömningar, utan beslutskriterier bör följas i varje enskilt fall.

Barnombudsmannen vill påpeka att förslagets teknikneutrala utformning kan innebära etiska dilemman. Eftersom det inte ska uteslutas helt att fiktiva bilder kan skapas från verkligt övergreppsmaterial finns en risk för fortsatt kränkning av de barn som redan utsatts. Överlevare har beskrivit hur omvandling av sådana bilder kan upplevas som en ny form av kränkning. Denna risk är principiellt viktig och en fråga som Barnombudsmannen tycker att man ska ta på allvar. Denna risk väger dock, enligt Barnombudsmannens samlade bedömning, inte tyngre än

<sup>6</sup> Barnombudsmannens årsrapport 2025, "Ni måste hinna före, Barn och ungas berättelser om att vara frihetsberövad", s. 6–11.

<sup>7</sup> Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Regeringskansliet.

<sup>8</sup> Barnkonventionen artikel 34.

intresset av att Polismyndigheten får möjlighet att komma åt slutna forum där övergrepp pågår och sprids.

Barnombudsmannen anser därför att utredningens krav på synnerliga skäl, proportionalitet och strikt begränsad användning ska upprätthållas. Polismyndigheten ska kunna använda åtgärderna för att skydda barn, men barnets rättigheter måste alltid vara vägledande – varje åtgärd ska främja barns säkerhet och skydd från våld och övergrepp.

Beslut har fattats av barnombudsmannen Juno Blom. Föredragande i ärendet har varit utredare Linnéa Jaurell och medhandläggare Isabel Rosqvist Raicevic. I den slutliga handläggningen av ärendet har även biträdande avdelningschefen och chefsjuristen Tove Björnheden deltagit.

Juno Blom  
barnombudsman